

Δημήτρης Σαραφειανός
*Από την εξέγερση του Δεκέμβρη...
στην εξέγερση του κεφαλαίου ενάντια στις ελευθερίες*

Η περίοδος μετά τον Δεκέμβριο του 2008 αποτέλεσε εργαστήριο καταστολής: 273 συλλήψεις και 67 προφυλακίσεις, εφαρμογή του τρομονόμου ενάντια σε ανήλικους μαθητές στη Λάρισα, χιλιάδες παράνομες προσαγωγές και έρευνες σε σπίτια χωρίς εντάλματα, κλήσεις αγωνιστών σε προκαταρκτική εξέταση για δήθεν αδικήματα που τελέσθηκαν στις κινητοποιήσεις του Δεκεμβρίου μετά από έξι και επτά μήνες με μόνες μαρτυρίες τις καταθέσεις αστυνομικών (Ξάνθη, Βόλος), προμήθεια εκτοξευτών νερού και όπλων ηλεκτρικής εκκένωσης (Tazer), διεξαγωγή διαγωνισμού από το στρατό για την προμήθεια ασπίδων, γκλομπ και άλλων μέσων καταστολής του εσωτερικού εχθρού, σχέδιο προεδρικού διατάγματος για χρήση σκύλων στις διαδηλώσεις που ήδη κρίθηκε αντισυνταγματικό από το ΣτΕ (ΠΕ ΣτΕ 22/2009).

Εκτός όμως από τα μέτρα άμεσης καταστολής, η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε επίσης από μια αυταρχική θωράκιση του νομικού πλαισίου.

Με τον ν. 3772/2009 (τον διαβόητο κουκουλονόμο) καθιερώθηκε ως επιβαρυντική περίπτωση η απόκρυψη ή αλλοίωση των χαρακτηριστικών κατά την τέλεση συγκεκριμένων αδικημάτων και η μετατροπή τους από πλημμελήματα σε κακουργήματα κατά παράβαση των άρ-

θρων 25 Σ. και την αρχή του Κράτους Δικαίου που απαγορεύει την επιβολή ποινών δυσανάλογων με το αδίκημα που τελέσθηκε. Στην προκειμένη περίπτωση ως επιβαρυντική περίπτωση τιμωρείται η προσπάθεια του δράστη κάποιου αδικήματος να κρύψει την ταυτότητά του (λες και αυτό δεν κάνουν οι δράστες όλων των αδικημάτων). Με την ίδια λογική επιβαρυντική περίπτωση μπορεί να θεωρηθούν το καπέλο, τα γυαλιά ηλίου, τα γάντια (που κρύβουν τα δακτυλικά αποτυπώματα), η κλοπή τη νύχτα, το τρέξιμο μετά την τέλεση ενός αδικήματος κ.λπ. Η επικινδυνότητα όμως της ρύθμισης αναδεικνύεται αν αναλογισθούμε την πρακτική της αστυνομίας να «φορτώνει» τους κατηγορούμενους με πειστήρια. Εάν μέχρι σήμερα αυτό γίνεται στις περιπτώσεις των μολότοφ (ας θυμηθούμε την υπόθεση Τσάπμαν και των 7 της Θεσσαλονίκης όπου αστυνομικοί είχαν βιντεοσκοπηθεί να βάζουν μπουκάλια στο σακίδιο του κατηγορουμένου), με τις κουκούλες η κατασκευή ενόχων είναι πολύ πιο εύκολη, όπως αποδείχθηκε στην περίπτωση της πορείας στη Νίκαια ενάντια στις ρατσιστικές επιθέσεις.

Με τον ίδιο νόμο προβλέφθηκε ότι η εξύβριση αστυνομικού διώκεται αυτεπάγγελα αν τελείται από άτομο με καλυμμένα χαρακτηριστικά (μερική επα-

ναφορά του αδικήματος της περιύβρισης αρχής). Το αδίκημα της περιύβρισης αρχής συνιστά ευθεία παραβίαση των άρθρων 14 Σ. και 10 ΕΣΔΑ που δεν επιτρέπουν περιορισμούς της ελευθερίας της έκφρασης για τη διασφάλιση του κύρους δημοσίων αρχών (με εξαίρεση τη δικαστική εξουσία, και πάλι μόνον όταν η κρινόμενη έκφραση συνιστά συκοφαντική δυσφήμιση στερούμενη παντελώς πραγματικής βάσης, όπως με σειρά αποφάσεων του έχει κρίνει το ΕΔΔΑ). Για τον ίδιο λόγο με το άρθρο 33 ν. 2172/1993 είχε καταργηθεί το άρθρο 181 ΠΚ περί περιυβρίσεως αρχής (ενώ το πεδίο εφαρμογής του είχε ήδη περιορισθεί με τον ν. 1738/1987).

Με τον ν. 3783/2009 επιτράπηκε στην αστυνομία να καταγράφει με κάμερες εικόνες σε δημόσιους χώρους για λόγους «ασφάλειας του κράτους, άμυνας, δημόσιας ασφάλειας και προστασίας προσώπων και πραγμάτων». Η ενεργοποίηση των καμερών και του (γνωστού σκανδαλώδους) συστήματος C4I για την καταγραφή *κινήσεων υπόπτων* για επεισόδια αποτελεί ευθεία παραβίαση των άρθρων 11, 9 και 9Α του Συντάγματος, καθώς περιστελλεί το δικαίωμα στη διαδήλωση, αλλά και παραβιάζει το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο και τον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό, αφού πλέον για την καταγραφή και επεξεργασία των δεδομένων δεν θα απαιτείται καν η προηγούμενη τέλεση κάποιου αδικήματος, αλλά θα βιντεοσκοπούνται όλες οι κινήσεις των πολιτών προκειμένου εν συνεχεία να εξιχνιάζονται αδικήματα (γι' αυτό άλλωστε η

χρήση των καμερών μετά την Ολυμπιάδα επιτράπηκε μόνο για τη διαχείριση της κυκλοφορίας και υπό αυστηρούς όρους με την απόφαση 63/2004 της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων). Όπως έχει ήδη συνομολογήσει το Υπουργείο Δικαιοσύνης στόχος δεν είναι μόνο η εξιχνίαση, αλλά στην πραγματικότητα και η αποτροπή τέλεσης αδικημάτων λόγω ενδεχόμενης βιντεοσκόπησής τους. Το επόμενο βήμα βέβαια θα ήταν η επέκταση της χρήσης καμερών και σε ιδιωτικούς χώρους (αφού και εκεί –και μάλιστα ιδίως εκεί– τελούνται αδικήματα). Η πρακτική αυτή, που πλήρως ενσωματώνει τη λογική του Μεγάλου Αδελφού, πέρα από φασιστική είναι και ατελέσφορη. Όπως έχει αποδειχθεί σε όλες τις χώρες που εφαρμόσαν αυτό το σύστημα (π.χ. Μ. Βρετανία, Εσθονία) η ενδεχόμενη βιντεοσκόπηση δεν έχει περιορίσει την εγκληματικότητα αφού, όπως είναι προφανές, οι ρίζες των παραβατικών συμπεριφορών είναι βαθύτατα κοινωνικές και ο φόβος της καταστολής δεν επαρκεί για την αποτροπή τους (βλ. και απόφαση 58/2005 της Αρχής).

Με τον ίδιο νόμο υποχρεώνονται οι αστυνομικές αρχές να λαμβάνουν δείγμα DNA από κάθε πολίτη που συλλαμβάνεται ως ύποπτος για τέλεση κακούργηματος ή ακόμα και πλημμελήματος που τιμωρείται με φυλάκιση άνω των τριών μηνών. Η διάταξη αυτή, ένα ακόμα επικίνδυνο μέτρο που έρχεται σε αντίθεση και με την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 Σ.), αλλά και με το εκ των άρθρων 2§1, 9, 20§1 Σ. εκπορευ-

όμενο δικαίωμα του κατηγορουμένου στη μη αυτοενοχοποίησή του. Ειδικότερα, τόσο η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων με την 15/2001 απόφασή της, όσο και η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής με την από 23/3/01 γνωμοδότησή της έχουν επισημάνει ότι η χρήση του γενετικού υλικού για τη δημιουργία προφίλ προσωπικότητας του κατηγορουμένου ή του δράστη αποτελεί ενέργεια απαγορευμένη, που προσκρούει στη συνταγματικά κατοχυρωμένη αξία του ανθρώπου (2§1 Σ.) και στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (5§3 Σ.), ειδικότερη εκδήλωση της οποίας αποτελεί και το δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοπροσδιορισμό (9^Α Σ.). Αλλά ακόμα και η χρήση του υλικού για την απόδειξη της ταυτότητας του δράστη (ήτοι ότι το γενετικό υλικό του είναι ίδιο με αυτό που έχει βρεθεί στον τόπο του εγκλήματος) είναι επικίνδυνη και ατελέσφορη, αφού α) μπορεί να αποδείξει μόνον ότι ο κατηγορούμενος ήταν στον τόπο του αδικήματος (όχι ότι τέλεσε και την πράξη), β) υπάρχει μεγάλος κίνδυνος νόθευσης των δειγμάτων ιδίως όταν αυτά διατηρούνται σε φακέλους ανεξιχνίαστων υποθέσεων ή κατά το στάδιο της προδικασίας, και πρωτίστως γ) διά της ανάλυσης του DNA μπορεί ευχερώς να πιστοποιηθεί ότι το ληφθέν δείγμα δεν ταυτίζεται με το ευρεθέν στον τόπο του εγκλήματος, όχι όμως και να ταυτιστεί με αυτό. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή Βιοηθικής, με την ανάλυση του γενετικού υλικού μπορούν ευχερώς να αποκλεισθούν οι υπόλοιπες τέλεσης ενός εγκλήματος από τον

κατηγορούμενο, πλην όμως η πιστοποίηση της *ταυτότητας* των δυο δειγμάτων απαιτεί σειρά αναλύσεων και στατιστική επεξεργασία, που μπορεί να οδηγήσει στην αποκάλυψη σωρείας πληροφοριών για το άτομο, γεγονός το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με τα άρθρα 2§1 και 5§3 Σ.

Με τον ν. 3770/2009 κυρώθηκε η σύμβαση για την έκδοση μεταξύ ΗΠΑ και Ε.Ε. που είχε υπογράψει ο Φ. Πετσάλνικος ως Προεδρεύων του Συμβουλίου Υπουργών της Ε.Ε. και την οποία δεν είχε τολμήσει να κυρώσει η Βουλή. Με τη σύμβαση αυτή 1) αντί να απαγορεύεται πλήρως η έκδοση όταν απειλείται η επιβολή θανατικής ποινής για το συγκεκριμένο αδίκημα, η έκδοση ή μη επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους της Ε.Ε. (και στη δυνατότητά του να αντέξει τις σχετικές πιέσεις από το αιτούν κράτος...). 2) Πουθενά στο κείμενο της σύμβασης δεν υπάρχει διάταξη που να απαγορεύει (ούτε καν να δίνει τη δυνατότητα στο κράτος μέλος της Ε.Ε. να θέτει όρους για την έκδοση) στις περιπτώσεις όπου: (α) ο υπό έκδοση κινδυνεύει να υποβληθεί στο αιτόν κράτος σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη/εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία (βλ. Γκουαντανάμο), (β) το αίτημα έκδοσης υποβλήθηκε με σκοπό να διωχθεί ο υπό έκδοση λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή υπάρχει κίνδυνος να χειροτερεύσει η νομική του θέση για τους λόγους αυτούς (όπως π.χ. συμβαίνει συνήθως με τους κατηγορούμενους για τρομοκρατικές δραστηριό-

τητες), (γ) υπάρχει κίνδυνος να καταπατηθούν οι δικονομικές εγγυήσεις για μια δίκαιη δίκη του υπό έκδοση στο αιτόν κράτος (όπως είναι βέβαιο ότι θα συμβεί ενόψει του Patriot Act). 3) Πουθενά στη συμφωνία δεν προβλέπεται ότι απαγορεύεται η έκδοση ημεδαπών (ή έστω ότι υπάρχει ευχέρεια άρνησης για την έκδοση). Κατ' αρχήν, η καθιέρωση του θεσμού της έκδοσης ημεδαπών –που προσκρούει και στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης και εξ αντιδιαστολής από την απαγόρευση έκδοσης αλλοδαπού– αποτελεί πράξη παραίτησης από την εκ της λαϊκής κυριαρχίας εκπορευόμενη αρχή να δικάζονται οι πολίτες από τις δικαστικές αρχές του κράτους τους. Επιπλέον είναι προφανές ότι η μεταφορά του κατηγορουμένου σε κράτος άλλο από αυτό του τόπου κατοικίας του οδηγεί τόσο σε μια σημαντικότερη δυσχέρωση της υπεράσπισής του (αν μη τι άλλο λόγω δυσχερειών στη γλώσσα και στη γνώση του ποινικού συστήματος), αλλά και σε πλήρη αποστείρωση του δικαστικού μηχανισμού από την παρουσία του κοινού αισθήματος δικαίου. 4) Η σύμβαση προβλέπει ακόμα ότι με συγκατάθεση του υπό έκδοση προσώπου μπορούν να παρακαμφθούν όλες οι διαδικασίες, ακόμα δε και η αρχή ότι ο εκδοθείς δεν μπορεί να διωχθεί για άλλα αδικήματα από αυτά για τα οποία εκδόθηκε. Είναι προφανές τι πιέσεις μπορούν να ασκηθούν σε κάθε πολίτη ή στην οικογένειά του προκειμένου εξαναγκασθεί να συγκατατεθεί στην έκδοσή του. 5) Με τη

σύμβαση το αιτόν κράτος μπορεί με αίτημά του να παρατείνει την προσωρινή κράτηση, ενώ επίσης δεν είναι υποχρεωτικό να προσμετράται στην ποινή του εκδοθέντος το χρονικό διάστημα που κρατούνταν στο αιτόν κράτος. 6) Τέλος, η σύμβαση για την έκδοση ρητώς προβλέπει ότι το κράτος αποδέκτης δεν μπορεί να επικαλείται τις συνταγματικές αρχές του, όταν τα αντίστοιχα θέματα έχουν επιλυθεί με τη σύμβαση αυτή! Περαιτέρω η σύμβαση για τη δικαστική συνδρομή μεταξύ ΗΠΑ-Ε.Ε. που κυρώθηκε με τον ν. 3771/2009 προβλέπει τη δυνατότητα σύστασης κοινών ερευνητικών ομάδων στο έδαφος κάθε κράτους που υπογράφει τη σύμβαση (πλήρης νομιμοποίηση των πρακτικών, όπως οι απαγωγές των Πακιστανών), την άρση του τραπεζικού απορρήτου για κάθε ύποπτο και τη λήψη μαρτυρικών καταθέσεων με τηλεεικονοδιάσκεψη (για να προστατεύονται οι μάρτυρες από τη βάσανο του ακροατηρίου και να μην αποκαλύπτεται η αναξιοπιστία τους). Ακόμα περισσότερο, με τον ν. 3800/2009 κυρώθηκε διακανονισμός για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της ΕΛΑΣ και του Κέντρου Ελέγχου Τρομοκρατών των ΗΠΑ. Οι πληροφορίες αυτές που δύνανται να περιέχουν και βιομετρικά στοιχεία (προφίλ DNA, δακτυλικά αποτυπώματα), αλλά και στοιχεία «που χαρακτηρίζουν τη φυσική, βιολογική, διανοητική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα» του υπόπτου αφορούν κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για αδίκημα το οποίο επιφέρει ποινή άνω του ενός έτους (δυ-

νητικά δηλαδή για τον καθένα) ή που θεωρείται ότι *δύναται* να σχεδιάζει τρομοκρατική πράξη ή να συμμετέχει σε εγκληματική οργάνωση.

Τέλος, με την 7012/6/10/05.07.2009 απόφαση του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας (ΦΕΚ 2009/Β/1426) επιχειρήθηκε να νομιμοποιηθεί η στερούμενη οποιασδήποτε βάσης πρακτική των αστυνομικών να μη φέρουν διακριτικά.

Στα ψιλά γράμματα των εφημερίδων πέρασε η είδηση ότι τα παραπάνω μέτρα αποφασίσθηκαν σε συνεδρίαση του ΚΥΣΕΑ (Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας). Η συνεδρίαση αυτή συνιστά από μόνη της αντιδημοκρατική εκτροπή. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΠΥΣ 31/2000 το ΚΥΣΕΑ πέραν των ζητημάτων που σχετίζονται με τις ένοπλες δυνάμεις (σχεδιασμός πολιτικής, κρίσεις κ.λπ.) και την εξωτερική πολιτική της χώρας είναι αρμόδιο για θέματα δημόσιας τάξης μόνο σε δυο πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις:

- A) όταν τα θέματα αυτά σχετίζονται με την εξωτερική και αμυντική πολιτική της χώρας, δηλαδή όταν απαιτείται η κινητοποίηση των αστυνομικών δυνάμεων για να συνδράμουν στο έργο της άμυνας κατά εξωτερικής επίθεσης, και
- B) προκειμένου να κηρυχθεί μερική ή γενική κινητοποίηση της χώρας με εμπλοκή των ενόπλων δυνάμεων για την άμεση αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων ή επεισοδίων.

Και μόνη συνεπώς η λήψη μέτρων αρμοδιότητας των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Εσωτερικών από το ΚΥΣΕΑ

και όχι από την αρμόδια κυβερνητική επιτροπή αποτελεί μείζον ζήτημα για τις συνταγματικές ελευθερίες: οι διαδηλωτές αποκτούν και θεσμικά το ρόλο του εσωτερικού εχθρού.

Στην πραγματικότητα όλα τα μέτρα που πάρθηκαν μετά τον Δεκέμβρη επιχειρούν στο όνομα της «ασφάλειας», του Νόμου και της Τάξης να τρομοκρατήσουν την κοινωνία και να ανορθώσουν το κύρος των δυνάμεων καταστολής που καταβαρυνώθηκε με την εξέγερση του Δεκέμβρη. Το «αίσθημα ασφάλειας των πολιτών» αποτελεί το όχημα για την οικοδόμηση κοινωνικών συμμαχιών του συνασπισμού εξουσίας με μικροαστικά στρώματα. Είναι συνεπώς το αναγκαίο συμπλήρωμα στην προσπάθεια του αστικού μπλοκ να δημιουργήσει ρωγμές στη λαϊκή δυσανεμία και να ρίξει όλα τα βάρη της κρίσης στην πλάτη των εργαζομένων και της νεολαίας (πάγωμα μισθών, απολύσεις, κατάρρευση ασφαλιστικού συστήματος). Ταυτόχρονα ενισχύει και την κερδοφορία στον τομέα παροχής υπηρεσιών ασφαλείας.

Ο Νόμος και η Τάξη που προωθεί ο αστικός συνασπισμός εξουσίας δεν είναι παρά Παρανομία και Τρόμος για να κορυφωθεί η εκμετάλλευση και να αποφευχθούν οι κοινωνικές αντιστάσεις. Η πολιτική της καταστολής συνδέεται άρρηκτα με την πολιτική της αναίρεσης των κοινωνικών κατακτήσεων. Σε όλες τις καπιταλιστικές χώρες η νεοφιλελεύθερη πολιτική και η αστική στρατηγική συνδυάστηκαν με την περιστολή των δημοκρατικών ελευθεριών, υπό το μαν-

δύα του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας». Η Ε.Ε. στάθηκε επάξια δίπλα στις ΗΠΑ με τον ευρωτρομονόμο, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, το ευρωπαϊκό έγκλημα με τη Συνθήκη Σένγκεν και το σύστημα «Γαλιλαίος».

Μπροστά στην κρίση και υπό τον φόβο νέων κοινωνικών εκρήξεων η καταστολή εντείνεται ακόμα περισσότερο και επεκτείνεται στο σύνολο των κοινωνικών αντιστάσεων: επιστράτευση των ΜΑΤ για την κοπή δένδρων στο όνομα της εκμετάλλευσης των ελεύθερων χώρων, δολοφονική επίθεση με χειροβομβίδες κρότου λάμψης στους διαδηλωτές που διαμαρτύρονταν στο δημοτικό συμβούλιο, απαγόρευση της διαδήλωσης των αγροτών της Κρήτης, προσαγωγή και ξυλοδαρμός δικηγόρων που προσπαθούσαν να αποτρέψουν την παραβίαση των δικαιωμάτων των διαδηλωτών. Οι απεργίες κηρύσσονται παράνομες και καταχρηστικές, οι συνδικαλιστές των ΔΕΚΟ καλούνται να απολογηθούν για κακουργήματα και η ασφάλεια στέλνει χαφιέδες να παρακολουθούν συνδικαλιστικές συσκέψεις. Ταυτόχρονα, υπό την ανοχή και κάλυψη της αστυνομίας και της κυβέρνησης, αναπτύσσονται *μαφιόζικοι μηχανισμοί* για την προστασία εργοδοτικών συμφερόντων (Κούνεβα, Βοτανικός, Γκιώνα) και εντείνεται η *δράση των φασιστικών συμμοριών* κατά μεταναστών και διαδηλωτών (Νίκαια, Άγιος Παντελεήμονας, Πάτρα, Πάγκο Κύπρου). Ιδίως οι μετανάστες έχουν τεθεί στο στόχαστρο της Ε.Ε. και της κυβέρνησης προκειμένου να παραμείνουν το πιο αδύναμο

και εκμεταλλευόμενο κομμάτι της εργατικής τάξης (δολοφονίες μεταναστών στην Πέτρου Ράλλη αλλά και στα σύνορα, Σύμφωνο Μετανάστευσης Σαρκοζί – Παυλόπουλου, Οδηγία για την απέλαση, απαγωγές Πακιστανών, πτήσεις CIA, βασανιστήρια στα Α. Τ. Ομόνοιας και Αγ. Παντελεήμονα, επιχειρήσεις-σκούπα με δημόσιους εξευτελισμούς).

Το ΠΑΣΟΚ στήριξε αυτή την πολιτική φωνάζοντας από την πρώτη μέρα για αναποτελεσματικότητα της αστυνομίας στην καταστολή της εξέγερσης. Αυτό ήταν άλλωστε που διαμόρφωσε το αυταρχικό θεσμικό πλαίσιο με την ψήφιση του τρομονόμου, του νόμου για τη διευκόλυνση της χρήσης των όπλων, την υπογραφή της Συνθήκης Σένγκεν, τον πολλαπλασιασμό των ειδικών σωμάτων της αστυνομίας, την τοποθέτηση καμερών στους δρόμους. Σήμερα, μπροστά και στις διαμαρτυρίες που ξεσήκωσαν τα μέτρα, εμφανίζεται διαθεσιμότητα να αποσύρει τον κουκουλονόμο και να επαναφέρει τα διακριτικά, πλην όμως η πολιτική της αστυνομιοκρατίας και οι παράνομες μαζικές προσαγωγές δείχνουν ποια θα είναι η στάση του απέναντι στις κινητοποιήσεις.

Ο μόνος φραγμός απέναντι τους είναι η ίδια η πάλη των λαϊκών στρωμάτων. Ο δρόμος για την υπεράσπιση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων είναι ο ίδιος δρόμος για να μην πέσει η κρίση στην πλάτη των εργαζομένων με μαζικές απολύσεις και μειώσεις μισθών.